

Asia: VN/10633/2020

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Raportin kuvaus kulttuuriperintöalan kehityksestä antaa liian positiivisen kuvan tilanteesta. On kyllä totta, että kulttuuriperintöalalla on käytössä laajassa käytössä olevat digitaaliset palvelut, mutta todellisuudessa ainoastaan rajallinen määrä kulttuuriperintöaineistosta on digitoitu ja siten digitaalisen tarjonnan piirissä.

Koronaviruskriisin aikana kulttuuriperintöalalla, kuten monella muullakin toimialalla, on useissa työtehtävissä tehty vain niitä työvaiheita, joita on voinut tehdä etänä, muut työvaiheet ovat kasaantuneet ja odottavat purkamista.

Koronaviruskriisin aikana on etätyötä tehty suuressa mittakaavassa vain lyhyen aikaa, sen vaikutuksia ei vielä pitkällä aikavälillä tiedetä. Läsnä ja spontaanisti tapahtuva kanssakäyminen edistää voimakkaasti yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta työpaikalla. Yhteisöllisyys ja siihen liittyvä yhteen hiileen puhaltamisen tuntu nostavat toiminnan tehokkuutta ja halua sitoutua työnantajan tavoitteisiin sekä olosuhteiden niin edellyttäessä tarvittaessa myös ns. ylittää itsensä työtehtävien hoitamisessa. Suuri samanaikainen etätyön määrä heikentää tätä ja vähentää yhteisöllisyyden tunnetta. Digitaalisten toimintatapojen käyttöönotossa tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei läsnätyö ole tältä näkökulmalta täysin korvattavissa digitaalisin välinein. Työyhteisön yhteenkuuluvuus ja yhteisöllisyys on olennaista julkisen hallinnon tehokkuudelle ja venymiskyvylle.

Etätyö lisää tarvetta työntekijöiden kotien työtiloille. Ergonomisen työpisteen muodostaminen kotioloihin ei ole yksinkertaista (esim. sähköpöytä, työtuoli, digitaalisten työvälineiden tarkoituksenmukaiselle käyttämiselle tarpeelliset 2 näyttöä jne.).

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Kulttuuriperintöaineistojen massiivista digitointia tulisi edistää, jotta voitaisiin siirtyä nykyistä laajempiin ja monipuolisempiin digitaalisiin palveluihin.

Tarvitaan seurantahanke, jossa selvitetään pitkäaikaisen etätyön vaikutuksista yksilöille ja organisaatioille.

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Etätyön tulee olla työntekijöille samanarvoista paikan päällä toteutettavan työn kanssa eli säätelyä tulisi muuttaa esimerkiksi työajan kirjaamisen suhteen.

Tasa-arvon toteutuminen - julkisten palvelujen käyttäjillä pitää olla mahdollisuus sekä tekniset ja taidolliset edellytykset palvelujen käyttöön (verkko kaikille, opastus ja koulutus).

Tietoturvan ja tietosuojan kehittäminen on keskeisessä osassa digitaalisten palveluiden luotettavuuden ja käytettävyyden varmistamisessa.

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Voimassa oleva lainsäädäntö aiheuttaa rajoituksia digiloikan tekemiselle. Viranomaistoiminnan perusteita sääntelevä hallintolaki perustuu asioinnille paperitse. Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa mahdollistaa digitaalisten välineiden käytön, mutta ei edellytä. Muutamat paperiset hakemukset/asiakirjat edellyttävät paperisten ja digitaalisten hakemusten käsittelylle tarpeita, jotka johtavat lisätyöhön. Digitaalisuuden voimakkaampi toteuttaminen edellyttäisi hakemusten ja viranomaisille tehtävien yhteydenottojen digitaalisuutta taikka resurssilisää paperiasiakirjojen digitalisointiin koneluettavaan muotoon.

Digitaalisten palveluiden käytölle ongelma on viranomaistoiminnan julkisuutta ja henkilötietojen suoja koskevan lainsäädännön epäselvyys, erityisesti JulkL 13 § ja 16.3 §:n suhde. Esim. itsestään selvästi julkisten viranomaislausuntojen tai -päätösten sisältämät henkilötiedot (vastaanottaja,

kyseessä oleva kiinteistötunnus jne.) ongelmallisia. Lainsäädännön tulisi tukea myös digitaalisten päätösten ja viranomaisten asiakirjojen julkisuutta sekä helppoa saavutettavuutta internetyhteyden välityksellä. Ks. EOAK/1473/2016, jossa oikeusasiamies esitti harkittavaksi, että JulKL 13 § ja 16 § sekä niiden suhdetta henkilötietolakiin täsmennetään. Tietosuojalain 28 § viittaa julkisuuslakiin asiakirjojen antamisessa, joten tilanne vaikuttaa samalta kuin oikeusasiamiehen ratkaisun aikaan.

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistattekko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevilla hankkeilla tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Museovirasto on jo mukana ainakin digitoinnissa ja palvelujärjestelmien kehittämisessä ja haluaa olla siinä mukana jatkossakin.

Vapaamuotoinen lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Monessa organisaatiossa on koronaviruskriisin yhteydessä toteutettu hyvin lyhyessä ajassa digiloikka toimintatapojen suhteen. Digiloikka on ollut mahdollista koska organisaatioilla on ollut perusvalmius tietoliikenteen, laitteistojen ja osaamisen suhteen. Mahdollisuus aikaisempaa digitaalisempaan tapaan tehdä työtä on ollut, mutta mahdollisuuksia ei aikaisemmin ole käytetty hyödyksi täydessä mittakaavassa. Digiloikka on otettu keväällä 2020 käytettävissä olevien tekniikoiden avulla. Tekniikka kehittyy ja on pidettävä huoli siitä, että myös osaaminen päivittyy uusiin välineisiin ja tekniikoihin eikä osaaminen jää vain kevään 2020 aikaisiin välineisiin.

Digiloikasta on myös monessa yhteydessä välittynyt myönteisempi kuva kuin mitä se todennäköisesti on. Useassa organisaatiossa on olosuhteiden pakosta siirrytty tekemään työtä etänä digitaalisten apuvälineiden kanssa. Osaa työstä ei ole voinut tehdä etätövälineiden avulla ja se työ on kasaantunut ja odottaa syntyneen suman purkamista. Laajamittaisen etätöön vaikutusta työyhteisöön, ”osallisuuteen” ja työntekijöihin ei vielä tiedetä ja on asia, jota tulisi seurata.

On kuitenkin hyvin kannatettavaa, että koronaviruskriisin aikana saaduista kokemuksista otetaan oppia ja hyvä uusia käytäntöjä ollaan valmiita levittämään organisaatioiden kesken. Tässä työssä Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -raportti on hyvä aloitus.

Merisalo Tiina-Sisko
Museovirasto

Hongisto Vesa
Museovirasto